

Källmaterial till övningen

Hur ska man förstå industrialiseringsprocessen i Sverige?

Källa A

”Den moderna industrin har förvandlat hantverksmästarens lilla verkstad till en stor fabrik ägd av en kapitalist. De massor av människor som arbetar i fabriken organiseras som soldater. De står under ständig bevakning av sina chefer. Arbetarna är inte bara borgarklassens och borgarstatens slavar. De förslavas också av maskinen, av chefen och framför allt av den kapitalist som äger fabriken. Denna maktordning är så mycket småaktigare, förhatligare och bittrare, ju tydligare den säger att det är ekonomisk vinst som är dess yttersta mål.

Ju mindre arbetet kräver skicklighet och kraft, det vill säga ju mer den moderna industrin utvecklas, desto mer utkonkurreras männens arbete på grund av kvinnors och barns arbete. Köns- och ålderskillnader har inte längre någon social betydelse när det gäller arbetarklassen. Människan är nu bara ett arbetsinstrument som beroende på kön och ålder kostar olika mycket.”

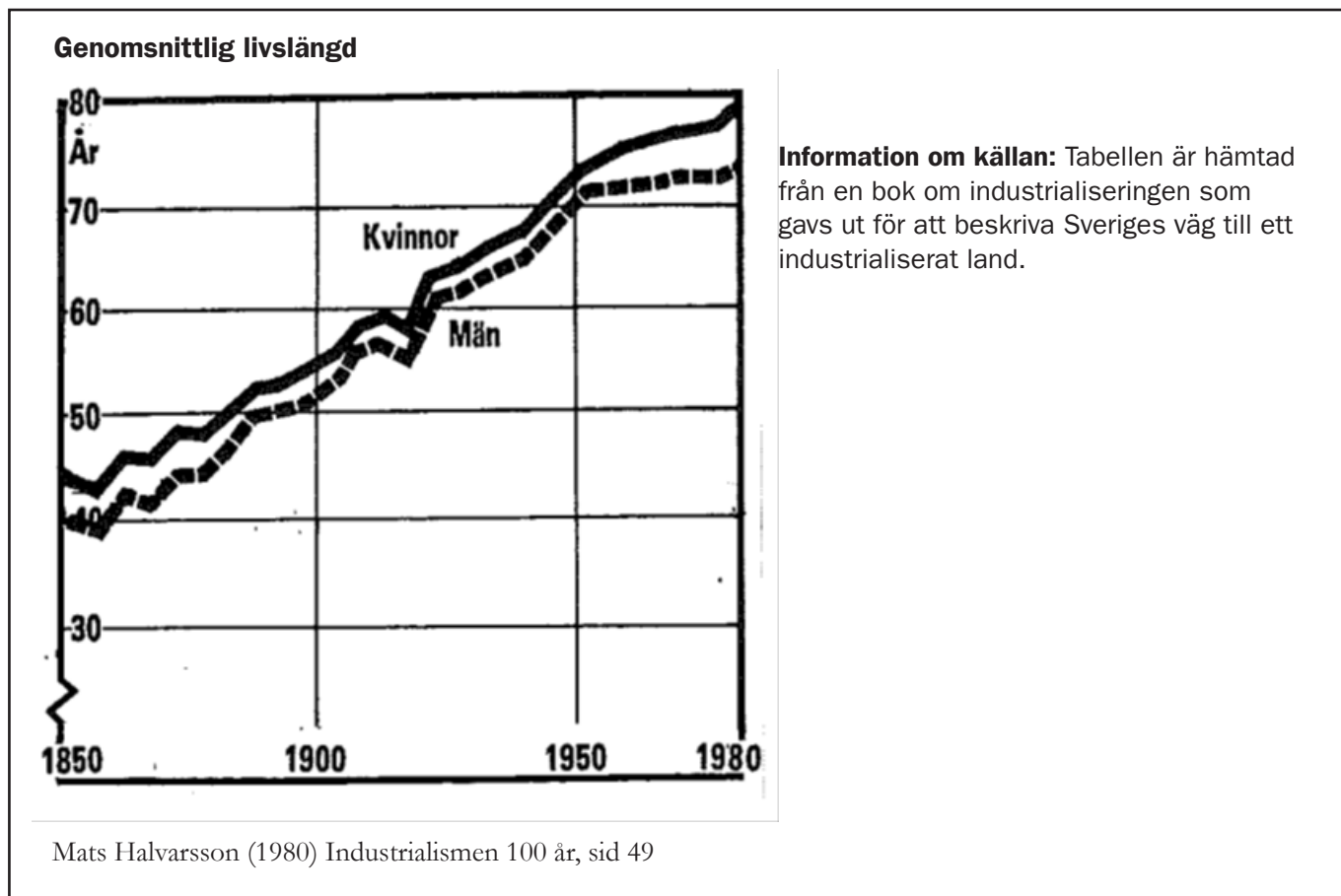
(Källa: *Kommunistiska manifestet*, Borgare och proletärer, av Karl Marx och Friedrich Engels, 1848. Texten är bearbetad.)

Källa B

Malmö Mek(aniska) Tricotfabriks AB, början av 1900-talet.
Källa: Malmö stadsarkivs bildsamling

Källa C

Källa D

Information om källan: Dessa dagboksanteckningar finns i en bok som behandlar emigrationen till Amerika på 1800-talet. Sven Samuelsson hade en framstående plats i samhället, till exempel var han nämndeman (deltog vid rättegångar) och kyrkvärd.

Ur *bonden Sven Samuelssons dagbok*, år 1868:

Juni 21: Torkan är nu så svår att gräset vissnat, träden är torra med vissnade löv och grödorna riskerar bli förstörda.

Juni 29. Torkan fortsätter.

Juli 11: Torkan fortsätter med stor kraft., folket talar mycket om de förtorkade grödorna och vad ett missväxtår kan leda till.

Juli 18. Torkan fortsätter med sträng värme, rågen är förstörd och jorden förbränns med allt som växer på den. Arbetet är ett lidande.

Ulf Beijbom och Rolf Johansson (1971), *Drömmen om Amerika*, sid 32-33.

Källa E

Information om källan: Denna bild föreställer Hillareds järnvägsstation utanför Borås. Bilden är tagen på 1890-talet.

Foto: Sveriges järnvägmuseum

Källa F

Information om källan: Denna text är hämtad från en doktorsavhandling. Den är skriven av en läkare som forskat om de svenska koleraepidemierna under 1800-talet. Texten finns i ett kapitel som heter "Kolerans utbredning inom landet."

"Trångboddheten var en sak som gjorde att kolera kunde spridas. Det var framför allt i städerna som många blev sjuka i kolera. Under åren 1834-1873 dog dubbelt så många av kolera i städerna som på landsbygden. Då skall man komma ihåg att det bodde ungefär sju gånger så mycket människor på landet under denna tid."

Arvidsson, Sven-Ove. *De svenska koleraepidemierna*. Stockholm 1972. Sidorna 131-132

Källa G

Information om källan: Texten är hämtad från en bok med ögonvittnesskildringar från järnbruksarbetare. Boken är utgiven av Nordiska museet och mannen berättade detta på 1940-talet.

En järnverksarbetare berättar.

”Vi var många småpojkar, som arbetade där, och arbetet var smörjigt och sotigt. Arbetet började klockan sex på morgonen och slutade klockan sju på kvällen. I ett rum skulle det få plats 10-12 personer. Hur det var att leva så är lätt att förstå. Ofta arbetade en eller flera i skift och måste sova på dagarna. Ibland bodde det flera små barn i ett sådant rum. Sjukdomar härjade svårt.”

Rehnberg, Mats, (1952), *Järnbruksminnen*, sid 211-212.